

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра анатомії і фізіології людини та тварин

Б. В. Грицуляк, І. Й. Івасюк

ФІЗІОЛОГІЯ ПРОЦЕСІВ СТАРІННЯ

Методичні рекомендації

для практичних занять та самостійної роботи
з предмету «Фізіологія процесів старіння»
для студентів напряму підготовки – «Біологія»

Івано-Франківськ
2016 р.

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра анатомії і фізіології людини та тварин

Б. В. Грицуляк, І. Й. Івасюк

ФІЗІОЛОГІЯ ПРОЦЕСІВ СТАРІННЯ

Методичні рекомендації

для практичних занять та самостійної роботи
з предмету «Фізіологія процесів старіння»
для студентів напряму підготовки – «Біологія»

Івано-Франківськ
2016 р.

УДК 612. 67:616-053. 9
ББК 51. 204. 9

Автори:

Б. В. Грицуляк – доктор медичних наук, професор.
І. Й. Івасюк – кандидат медичних наук, доцент.

Рецензенти:

Попович Ю. І. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії. ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Герашенко С. Б. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Розглянуто і затверджено вченою радою
Інституту природничих наук

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
протокол № 5 від 14 грудня 2015 року

Івасюк І. Й.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з предмету «**Фізіологія процесів старіння**» для студентів напряму підготовки – «Біологія» І. Й. Івасюк, – Івано-Франківськ, 2016. – 24 с.

© Інститут природничих наук
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2016

ЗМІСТ

Теми лекцій.....	4
Теми практичних занять.....	4
Структура залікових кредитів.....	5
Змістовий модуль 1.....	6
Заняття №1.....	6
Заняття №2.....	7
Заняття №3.....	8
Змістовий модуль 2.....	9
Заняття №4.....	9
Заняття №5.....	10
Заняття №6.....	11
Тестовий контроль знань.....	12
Програмові вимоги.....	20
Рекомендована література.....	22

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Проблеми старіння людини

- Тема 1. Геронтологія і гериатрія як науки.
- Тема 2. Поняття «старість» і хвороби похилого віку.
- Тема 3. Особливості перебігу захворювань органів дихання у пацієнтів похилого віку.
- Тема 4. Особливості перебігу захворювань системи органів кровообігу в похилому і старечому віці.
- Тема 5. Особливості перебігу захворювань органів травлення у пацієнтів похилого віку. Хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.
- Тема 6. Гепатити. Хвороби печінки, жовчного міхура та товстого кишечника у людей похилого віку.
- Тема 7. Вікові фізіологічні зміни і хвороби нирок та сечових шляхів, передміхурової залози.
- Тема 8. Особливості перебігу захворювань ендокринної системи й обміну речовин у пацієнтів похилого віку.

Змістовий модуль 2. Особливості перебігу захворювань в осіб похилого віку.

- Тема 9. Особливості перебігу захворювань опорно-рухового апарату в пацієнтів похилого віку.
- Тема 10. Захворювання органа зору у пацієнтів похилого віку.
- Тема 11. Захворювання органа слуху у пацієнтів похилого віку.
- Тема 12. Ураження шкіри у пацієнтів похилого віку.
- Тема 13. Особливості перебігу захворювань нервової системи і порушень психіки у пацієнтів похилого віку.
- Тема 14. Адаптація до старості.
- Тема 15. Соціальний захист населення літнього і старечого віку.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

- Заняття №1 Старіння людини як біологічний процес. Поняття «старість». Хвороби похилого віку.
- Заняття №2 Оцінка стану серцево-судинної системи. Стан дихальної та травної системи у осіб похилого віку.
- Заняття №3 Вікові зміни та вікова патологія сечовивідних шляхів.

Змістовий модуль 2

- Заняття №4 Порушення обміну речовин. Ожиріння.
- Заняття №5 Вікові зміни та хвороби органів зору.
- Заняття №6 Організація роботи закладу емоціонального типу для людей похилого і старечого віку.

Структура залікових кредитів навчальної дисципліни.

Назва теми	Кількість годин, відведених на		
	лекції	практичні, семінарські заняття	самостійну роботу
Змістовий модуль 1			
Тема 1	2		1
Тема 2			2
Тема 3	2	2	1
Тема 4	2	2	2
Тема 5	2		2
Тема 6	2	2	2
Змістовий модуль 2			
Тема 7	2		2
Тема 8	2		1
Тема 9	2		2
Тема 10	2	2	2
Тема 11	2	2	
Тема 12	2	2	2
Тема 13	2		1
Тема 14			2
Тема 15	2		
Всього	26	12	22

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Заняття №1

Тема: Старіння людини, як біологічний процес.
Поняття “старість”. Хвороби похилого віку.

Мета заняття: Ознайомити студентів з питаннями фізіології процесів старіння та з'ясування можливостей пристосування організму до процесів старіння.

Матеріальне забезпечення: таблиці, схеми.

1. Контрольні запитання теми.

1. Геронтологія як наука. Розділи геронтології.
2. Старіння, його загальні закономірності. Вітаукт.
3. Вікові періоди людини.
4. Календарний і біологічний вік.
5. Природне старіння.
6. Передчасне старіння. Тривалість життя.

2. Самостійна аудиторна робота.

1. Механізми старіння.
2. Фенотипічні і генотипічні механізми вітаукту.
3. Визначення біологічного віку.
4. Вплив умов життя на процеси старіння.
5. Герокосметологія.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Загальні закономірності і теорії старіння.
2. Молекулярні механізми старіння.
3. Особливості фармакодинаміки у пацієнтів старших вікових груп.
4. Профілактика передчасного старіння.
5. Геропротекторні засоби та їх вплив на організм.

Заняття №2

ТЕМА: Оцінка стану серцево-судинної системи.
Стан дихальної та травної системи у осіб похилого віку.

Мета заняття: Ознайомитись з питаннями вікових змін резервних та пристосувальних можливостей серця.

Матеріальне забезпечення: таблиці, схеми, тонометр, секундомір, спірометр.

1. Контрольні питання:

1. Дослідження пульсу. Аритмії.
2. вимірювання АТ.
3. Визначення енергостійкості серцево-судинної системи.
4. Визначення реакції серцево-судинної системи на дозоване фізичне навантаження.
5. Розпізнавання ознак хвороби та організація невідкладної допомоги «серцевих» хворим.
6. Холтеровське моніторингування.
7. Хвороби органів дихання (бронхіти, пневмонії, емфізема і рак легень).

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Дослідження пульсу.
2. Вимірювання АТ.
3. Морфологічні зміни судин, с особливості гемодинаміки.
4. Зниження скоротливої здатності міокарду, пригнічення біоелектричної активності.
5. Розлади нейрогуморальної регуляції.
6. Особливості реакції на фізичне навантаження.
7. Зміни у кровотворних органах крові (атеросклероз, ішемічна хвороба, артеріальна гіпертензія, аритмії, хронічна недостатність кровообігу, анемії, лейкози).
8. Визначення частоти дихання, ЖЕЛ.
9. Визначення кардіореспіраторного резерву.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Вікові зміни ротової порожнини, секреторної та моторної функції органів травної системи та травних залоз у осіб похилого віку.
2. Вікові зміни грудної клітки, повітроносних шляхів, аерогематочного бар'єру.
3. Надання долікарської допомоги хворим з гострими розладами дихання.
4. Особливості догляду за важкими хворими з патологією органів дихання та органів черевної порожнини.
5. Електрокардіограма, як основний метод діагностики серцевих недуг.

Заняття №3.

ТЕМА: Вікові зміни та патологія сечовивідних шляхів.

Мета заняття: Ознайомитись з питаннями структурних та функціональних змін сечової системи які відбуваються з віком.

Матеріальне забезпечення: таблиці, схеми, сечоприйомники, катетери, аналізи сечі.

1. Контрольні питання:

1. Вікові структурні, метаболічні, функціональні та регуляторні зміни сечостатевої системи.
2. Клімакс, його ознаки і значення для організму.
3. Хвороби органів виділення.
4. Аденома та рак простати.
5. Рак молочної залози.
6. Рак шийки матки.

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Ознайомлення з основними ознаками хвороб сечовидільної та статевої систем.
2. Макроскопічна оцінка сечі та інтерпретація лабораторного дослідження сечі.
3. Правила забору сечі для аналізів.
4. Рання діагностика раку молочної залози.
5. Віковий нефросклероз.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Надання долікарської допомоги хворим з нирковою колікою.
2. Надання долікарської допомоги хворим з гострою затримкою сечі.
3. Надання долікарської допомоги хворим з матковою кровотечею.
4. Обстеження простати.
5. Профілактика хвороб сечовидільної системи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Заняття №4.

ТЕМА: Вікові зміни та хвороби ендокринної системи. Порушення обміну речовин. Ожиріння. Патологія опорно-рухового апарату.

Мета заняття: Ознайомитись з особливостями перебігу захворювань ендокринної системи й обміну речовин у осіб похилого віку. Розглянути основні захворювання опорно-рухового апарату у осіб похилого віку.

Матеріальне забезпечення: таблиці, схеми, інсулінові шприци. Таблиці складу і калорійності харчування продуктів, калькулятор.

1. Контрольні питання:

1. Вікові зміни ендокринних залоз.
2. Хвороби щитоподібної залози.
3. Цукровий діабет.
4. Ожиріння. Визначення.
5. Вікові зміни загрудинної залози.
6. Акремегалія.
7. Деформуючий артроз.

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Профілактика остеопорозу та остеохондрозу хребта. Профілактор Євмінова.
2. Профілактика цукрового діабету.
3. Долікарська допомога у разі виникнення діабетичної чи гіпоглікемічної коми.
4. Профілактика ожиріння. Харчування при ожирінні.
5. Харчування людей похилого і старечого віку.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Остеохондроз хребта
2. Остеопороз.
3. Менопауза.
4. Клімактеричний період у жінок.
5. Клімактеричний період у чоловіків.
6. Зв'язок харчування і здоров'я.
7. Основи геродієтики.
8. Складання меню згідно принципів геродієтики і підрахунок калорійності раціону у осіб з ожирінням.

Заняття №5.

ТЕМА: Вікові зміни та хвороби органа зору та слуху.
Вікові зміни нервової системи та психіки.

Мета заняття: Ознайомитись з особливостями перебігу захворювань зору та слуху та нервової системи, порушення психіки у осіб похилого віку.

Матеріальне забезпечення: Таблиця Сівцева, предмети догляду за хворим.

1. Контрольні питання:

1. Вікові фізіологічні зміни органа зору.
2. Стареча далекозорість.
3. Стареча катаракта.
4. Глаукома.
5. Вікові зміни органа слуху.
6. Вікові зміни психіки. Функціональні та органічні психози пізнього віку.
7. Вікові зміни вищих нервових функцій на емоцій.

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Ознаки гострого порушення мозкового кровообігу. Надання долікарської допомоги, забезпечення належного догляду.
2. Попередження пролежнів у лежачих хворих.
3. Ранні ознаки глаукоми. Профілактика ускладнень.
4. Гігієна органа зору.
5. Гігієна органа слуху.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Судинні захворювання головного мозку.
2. Хвороба Паркінсона.
3. Вікові зміни психіки. Функціональні та органічні психози пізнього віку.
4. Вікові зміни вищих нервових функцій на емоцій.
5. Хвороба Альцгеймера.

Заняття №6.

ТЕМА: Організація роботи закладу геріатричного типу для людей похилого і старечого віку.

Мета заняття: Ознайомитись з питаннями організації геріатричної допомоги та особливостями пенсійного забезпечення в старості.

Матеріальне забезпечення: будинок-інтернат для людей похилого і старечого віку

1. Контрольні питання:

1. Загальні принципи організації геріатричної допомоги.
2. Поліклінічні геріатричні заклади.
3. Стаціонарна геріатрична допомога.
4. Відновне лікування.
5. Будинки - інтернати.

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Житло і розселення людей похилого віку.
2. Облаштування житла.
3. Побутове обслуговування.
4. Форми соціальної допомоги.
5. Принципи діяльності в сфері соціального обслуговування.

3. Питання для самостійного поза аудиторного опрацювання.

1. Пенсійне забезпечення в старості.
2. Від чого залежить розмір пенсії у старості?
3. Будинки – інтернати.
4. Загальні принципи організації геріатричної допомоги.
5. Напівстаціонарні та нестаціонарні форми соціального обслуговування.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

«Фізіологія процесів старіння»

Варіант 1

1. Міра старіння організму, його здоров'я, майбутня тривалість життя називається:
 - А) біологічним віком.
 - Б) календарним віком
 - В) вікаутом
 - Г) гомеорезом
 - Д) гетеротопністю
2. Для запобігання передчасному старінню мають значення:
 - А) спосіб життя
 - Б) характер роботи
 - В) харчування
 - Г) рухова активність
 - Д) усе перераховане.
3. Які ознаки кровотечі вказують на її легеневе походження:
 - А) кров темна, виділяється при блюванні
 - Б) кров темна, вигляду кавової гущі
 - В) кров яскраво-червона, піниста.
 - Г) кров, яка виділяється, має кислу реакцію
 - Д) кров, яка виділяється, має лужну реакцію?
4. У формуванні сучасних уявлень про старіння зробили значний внесок:
 - А) М. Д. Стражеско, Ю. В. Кляцький
 - Б) Г. Й. Бурчинський, М. В. Нащок
 - В) І. П. Павлов, О. О. Богомолец.
 - Г) М. І Пірогов, Д. К. Заболотний
 - Д) Г. О. Бабенко, А. К. Загребельний
5. Яка катаракта найпоширеніша:
 - А) бура
 - Б) ядерна
 - В) кортикальна.
 - Г) задня субкапсулярна
 - Д) сіра?
6. За класифікацією ВООЗ похилим вважається вік:
 - А) 50-59 років
 - Б) 45-59 років
 - В) 60-74 роки.

Г) 50-59 років

Д) більше 74 роки

7. Які фізичні методи може застосувати медична сестра при легеневій кровотечі:
 - А) гарячий чай
 - Б) міхур з льодом на ділянку грудної клітки.
 - В) банки на грудну клітку
 - Г) гірчичники на грудну клітку
 - Д) грілка на грудну клітку?
8. Наука, що вивчає процеси старіння з позиції біології, фізичні і духовні особливості старих людей, а також їх соціальну значущість – це:
 - А) біологія старіння
 - Б) соціальна біологія
 - В) геронтологія.
 - Г) герогігієна
 - Д) соціологія
9. З віком акомодация ока:
 - А) не залежить від віку
 - Б) не змінюється
 - В) значно покращується
 - Г) незначно покращується
 - Д) погіршується.
10. Процес, який стабілізує життєдіяльність організму, підвищує його надійність, спрямований на запобігання пошкодження живих систем з віком і на збільшення тривалості життя, називається:
 - А) отогенезом
 - Б) гетерохронністю
 - В) вікаутом.
 - Г) гетеротопністю
 - Д) гомеорезом
11. У пацієнтки з АГ з'явилися напад ядухи, кашель з виділенням пінистого харкотиння рожевого кольору. Яке ускладнення виникло:
 - А) напад бронхіальної астми
 - Б) набряк легень.
 - В) тромбоемболія легеневої артерії
 - Г) легенева кровотеча
 - Д) інфаркт міокарда?
12. Завершальним періодом вікового розвитку, який настає закономірно, є
 - А) старість.
 - Б) старіння
 - В) вікаут
 - Г) гомеорез
 - Д) гомеостаз

13. При цукровому діабеті можливі такі ураження шкіри:
А) фурункульоз.
Б) рубці
В) вузликова еритема
Г) кільцеподібна еритема
Д) “крила метелика” на обличчі
14. Процес, який стабілізує життєдіяльність організму, підвищує його надійність, спрямований на запобігання пошкодженими живих систем з віком і на збільшення тривалості життя, називається:
А) отогенезом
Б) гетерохронністю
В) вітауктом.
Г) гетеротопністю
Д) гомеорезом
15. Старіння, що характеризується визначеним темпом і послідовністю вікових змін, які відповідають біологічним, адаптаційно-регуляторним можливостям людської популяції, називається:
А) природним.
Б) передчасним
В) уповільненим
Г) ретардованим
Д) прискореним
16. Орган слуху необхідний для:
А) підтримання постійної температури
Б) зменшення маси тіла
В) збереження рівноваги
Г) сприйняття кольорів
Д) сприйняття різних смаків.
17. Який стіл за Певзнером призначається хворим на цукровий діабет:
А) № 5
Б) № 10
В) № 1
Г) № 9.
Д) № 7?
18. Скільки існує стадій первинної глаукоми:
А) 2
Б) 3
В) 4.
Г) 5
Д) 6
19. Шви з рогівки після видалення катаракти знімають:
А) через 1–2 міс
Б) через 3–4 міс.

- В) через 4–5 міс
Г) через 1 міс
Д) через 2 міс?

20. Безпосередньою причиною цукрового діабету є:
А) абсолютна недостатність інсуліну.
Б) гіподинамія
В) ожиріння
Г) куріння
Д) вживання алкоголю
21. Яка стадія глаукоми вважається запущеною:
А) III.
Б) II
В) I
Г) IV
Д) V?
22. Завершальним періодом вікового розвитку, який настає закономірно, є:
А) старість.
Б) старіння
В) вітаукт
Г) гомеорез
Д) гомеостаз
23. Наука, що вивчає процеси старіння з позиції біології, фізичні і духовні особливості старих людей, а також їх соціальну значущість – це:
А) біологія старіння
Б) соціальна біологія
В) геронтологія.
Г) герогігієна
Д) соціологія
24. АТ у людей похилого віку часто:
А) систолічний підвищується.
Б) систолічний знижується
В) діастолічний підвищується
Г) систолічний залишається без змін
Д) діастолічний залишається без змін
25. Укажіть, на основі якого дослідження можна встановити діагноз “цукровий діабет”:
А) УЗД
Б) бронхоскопії
В) лабораторного.
Г) цистоскопії
Д) гастроскопії

Варіант 2

1. Яка з перелічених проблем часто трапляється у пацієток т жилого віку:
А) пронос
Б) нетримання сечі.
В) біль у суглобах
Г) гарячка
Д) гіперемія обличчя
2. Як змінюється адаптація ока з віком:
А) від віку не залежить
Б) не змінюється
В) значно покращується
Г) незначно покращується
Д) погіршується?
3. Для II ступеня ожиріння надлишок маси тіла становить:
А) до 30 %;
Б) 30-50 %;
В) 40-60 %;
Г) 50 %;
Д) більше 50 %.
4. При аденомі передміхурової залози часто виникає:
А) раптова затримка сечі.
Б) гостра ниркова недостатність
В) хронічна ниркова недостатність
Г) гострий цистит
Д) гострий парапроктит
5. При старінні організму виникають такі зміни в органах системи кровотворення:
А) лімфатичні вузли зменшуються.
Б) мигдалики збільшуються
В) селезінка збільшується
Г) збільшується маса кісткового мозку
Д) зменшується печінка
6. Який кашель частіше спостерігається у пацієнтів похилого віку:
А) сухий.
Б) вологий з виділенням гнійного харкотиння
В) вологий з виділенням харкотиння з прожилками крові
Г) вологий з виділенням серозного харкотиння
Д) надсадний?

7. Першою ознакою пневмонії у пацієнтів похилого віку найчастіше буває:
А) задишка.
Б) кашель
В) підвищення температури тіла
Г) тотальний ціаноз
Д) набряки кінцівок
8. Розвиток остеохондрозу спричинюють:
А) куріння
Б) незручне положення тіла під час роботи.
В) вживання алкоголю
Г) стрес
Д) фізичні вправи
9. Назвіть не генетичний чинник ризику розвитку остеоартрозу:
А) низький рівень жіночих гормонів.
Б) стать
В) спадкові порушення синтезу колагену
Г) етнічна належність
Д) професійні особливості
10. Остеоартроз часто уражує:
А) п'ясткові суглоби
Б) плюсневі суглоби
В) колінний суглоб.
Г) п'ястно-фалангові суглоби
Д) ліктьовий суглоб
11. Гострий бронхіт у геріатричних пацієнтів часто виникає внаслідок:
А) гострих респіраторних захворювань.
Б) грибкових уражень дихальних шляхів
В) аномалій розвитку дихальних шляхів
Г) уведення вакцин і сироваток
Д) токсичної дії ліків
12. Температурна реакція у геріатричних пацієнтів при хронічному бронхіті:
А) часто відсутня.
Б) має ремітивний характер
В) має послаблювальний характер
Г) знижена
Д) має хвилеподібний характер
13. Яке з ускладнень характерне для емфіземи легень:
А) абсцес легень
Б) гангрена легень
В) спонтанний пневмоторакс.
Г) інфаркт легені
Д) туберкульоз легень?

14. Яка побічна дія транквілізаторів:
- А) надмірна сонливість.
 - Б) збудження
 - В) порушення ходи
 - Г) зниження слуху
 - Д) біль у суглобах
15. У будь-який період інфаркту міокарда може виникнути:
- А) кардіогенний шок.
 - Б) синдром Дресслера
 - В) інсульт
 - Г) гіпертензивний криз
 - Д) гіпертермічна реакція
16. Набряки при серцевій недостатності у геріатричних пацієнтів:
- А) часто бувають масивними.
 - Б) часто бувають незначними
 - В) часто локалізуються на повіках
 - Г) часто локалізуються на обличчі
 - Д) часто при натисканні не залишається ямка
17. Виразка, яка виникла у молоді роки або середньому віці і не загоюється до старості, називається:
- А) за давна.
 - Б) пізня
 - В) стареча
 - Г) молода
 - Д) кальозна
18. У геріатричних пацієнтів часто спостерігається супутнє захворювання при хворобах органів травлення:
- А) хронічний коліт.
 - Б) гострий коліт
 - В) гострий гастрит
 - Г) гострий холецистит
 - Д) гострий гепатит
19. Артеріальною гіпертензією вважається підвищення тиску вище:
- А) 140/90 мм рт. ст.
 - Б) 159/90 мм рт. ст
 - В) 160/95 мм рт. ст
 - Г) 140/85 мм рт. ст
 - Д) 140/95 мм рт. ст

20. Гострий бронхіт у геріатричних пацієнтів часто виникає внаслідок:
- А) гострих респіраторних захворювань.
 - Б) грибкових уражень дихальних шляхів
 - В) аномалій розвитку дихальних шляхів
 - Г) уведення вакцин і сироваток
 - Д) токсичної дії ліків
21. Температурна реакція у геріатричних пацієнтів при хронічному бронхіті:
- А) часто відсутня.
 - Б) має ремітивний характер
 - В) має послаблювальний характер
 - Г) знижена
 - Д) має хвилеподібний характер
22. Остеоартроз часто уражує:
- А) п'ясткові суглоби
 - Б) плюсневі суглоби
 - В) колінний суглоб.
 - Г) п'ястно-фалангові суглоби
 - Д) ліктьовий суглоб
23. Який кашель частіше спостерігається у пацієнтів похилого віку:
- А) сухий.
 - Б) вологий з виділенням гнійного харкотиння
 - В) вологий з виділенням харкотиння з прожилками крові
 - Г) вологий з виділенням серозного харкотиння
 - Д) надсадний?
24. Набряки при серцевій недостатності у геріатричних пацієнтів:
- А) часто бувають масивними.
 - Б) часто бувають незначними
 - В) часто локалізуються на повіках
 - Г) часто локалізуються на обличчі
 - Д) часто при натисканні не залишається ямка
25. З віком відбуваються такі зміни в опорно-руховому апараті:
- А) збільшення зросту
 - Б) зменшення висоти хребців.
 - В) збільшення висоти хребців
 - Г) зменшення кривизни грудного відділу хребта
 - Д) зменшення кривизни поперекового відділу хребта

ПРОГРАМНІ ВИМОГИ

«Фізіологія процесів старіння»

1. Розвиток геронтології як науки, її завдання і розділи.
2. Біологія старіння.
3. Фізіологічне і патологічне старіння.
4. Молекулярні і клітинні механізми старіння.
5. Соціальна геронтологія як суспільна дисципліна.
6. Принципи ООН щодо людей похилого віку.
7. Геріатрія та паліативна медицина.
8. Принципи діяльності хоспісів на сучасному етапі.
9. Старість як загально біологічний процес.
10. Особливості фармакодинаміки у пацієнтів старших вікових груп.
11. Вікові фізіологічні зміни органів системи дихання.
12. Гострий бронхіт.
13. Хронічний бронхіт.
14. Хронічне обструктивне захворювання легень.
15. Бронхіальна астма
16. Вікові фізіологічні зміни серцево-судинної системи.
17. Артеріальна гіпертензія.
18. Гіпертензивний криз.
19. Атеросклероз.
20. Ішемічна хвороба серця.
21. Хронічна серцева недостатність.
22. Вікові фізіологічні зміни органів травлення.
23. Гострий гастрит.
24. Хронічний гастрит.
25. Виразкова хвороба.
26. Шлункова кровотеча.
27. Гострий вірусний гепатит.
28. Хронічний гепатит.
29. Цироз печінки.
30. Хвороби жовчного міхура.
31. Коліт.
32. Вікові зміни.
33. Загальні засвоювання нирок і сечових шляхів.
34. Гострий старечий гломерулонефрит (ГН)

35. Хронічний старечий гломерулонефрит.
36. Пієлонефрит.
37. Обмінні дистрофічні захворювання нирок.
38. нефротичний синдром.
39. Сечокам'яна хвороба.
40. Пухлина нирок.
41. Пухлини сечового міхура.
42. Пухлини передміхурової залози.
43. Вікові фізіологічні зміни органів кровотворення.
44. Анемії.
45. Геморагічний синдром.
46. Порушення функції зсідання крові.
47. Вікові фізіологічні зміни ендокринної системи.
48. Цукровий діабет.
49. Захворювання щитоподібної залози.
50. Фізіологічні вікові зміни репродуктивної системи.
51. Клімактеричний період у чоловіків.
52. Остеопороз.
53. Остеоартроз.
54. Остеохондроз хребта.
55. Вікові фізіологічні зміни опорно-рухового апарату.
56. Вікові фізіологічні зміни органа зору.
57. Вікові хвороби повік, кон'юнктиви, слезового апарату.
58. Катаракта.
59. Ретинопатії.
60. Глаукома.
61. Стареча приглухуватість.
62. Порушення функції рівноваги у пацієнтів похилого віку.
63. Вікові зміни шкіри
64. Пухлинні ураження шкіри у пацієнтів похилого і старечого віку
65. Вікові фізіологічні зміни нервової системи.
66. Судинні захворювання головного мозку.
67. Хвороба Паркінсона.
68. Професійне старіння.
69. Адаптація до пенсійного періоду життя.
70. Поняття здоров'я в старості.
71. Принципи механізми соціального захисту населення літнього віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батушкин В. В. Острая ишемия миокарда у больных пожилого возраста / Острые и неотложные состояния в практике врача. В. В. Батушкин – К.: Издательский дом “Аванпост-Прим”, 2007. – № 1. – С. 23-27.
2. Березовська І. Ішемічна хвороба серця: причини, діагностика, профілактика, лікування: посібник. / І. Березовська ; – Львів: Б. в. , 2004. – 20 с.
3. Білінський Б. Т. Онкологія: підручник / Б. Т. Білінський, Ю. М. Стернова – К.: Здоров'я, 2004. – С. 427-429, 453-460.
4. Браверман Л. И. Болезни щитовидной железы / Л. И. Браверман . Пер. с англ. В. И. Кандрора и др. – М. : Медицина, 2000. – С. 117-140, 173-194.
5. Возралик В. Г. Клиническая гериатрия: В. Г. Возралик / Сборник статей. – Горький: Б. и. , 1976. – С. 126-139.
6. Воложин А. И. Остеопороз. , учеб. пособие. А. И. Воложин ,В. С. Оганов / – М. : Практическая медицина, 2005. – 232 с.
7. Воробьев А. И. Руководство по гематологии. Лимфогранулематоз. / А. И. Воробьев, Ю. И. Лорие – М. : Медицина, 1979. – С. 283-298.
8. Дворецкий Л. И. Справочник по диагностике и лечению заболеваний у пожилых. / Л. И. Дворецкий, Л. Б. Лазебник – М. : Новая волна Оникс, 2000. – 543 с.
9. Коркушко О. В. Передчасне старіння. – Бібліотечка практикуючого лікаря. Метод, рекомендації. / О. В. Коркушко, В. Б. Шатило, Ю. Т. Ярошенко – К.: ТОВ ДСГ Лтд. – 2003. – 53 с.
10. Коркушко О. В. Калиновская Е. Г. Гериатрия в терапевтической практике: монография. //О. В. Коркушко, Д. Ф. Чеботарев /– К. : Здоров'я, 1993. – С. 734-740.
11. Крымская М. Л. Климактерический период. / М. Л. Крымская – М.: Медицина, 1989. – 272 с.
12. Кузнецов В. В. Морфологические изменения мозга у больных пожилого возраста, перенесших ишемический инсульт Проблемы старения и долголетия. /В. В. Кузнецов// – 2004. – №4. – С. 517-524.

13. Лишневская В. Ю. Артериальная гипертензия у лиц пожилого возраста. Украинская медицинская газета. / В. Ю. Лишневская // – 2006. – № 4. – С. 14-15.
14. Поворознюк В. В. Менопауза и остеопороз. Женское здоровье. / В. В. Поворознюк, Н. В. Григорьева // – 2002. – № 5. – С. 50-55.
15. Середюк Н. М. Внутрішня медицина. Терапія: підручник. / Н. М. Середюк // – К.: Медицина, 2006. – 686 с.
16. Симбирцева Г. Д. Краткий курс клинической гематологии: учеб. пособие. / Г. Д. Симбирцева – Винница: Б. и. – 1998. – С. 23-97.
17. Чоботарев Д. Ф. Гериатрия в клинике внутренних болезней: учеб. пособие. / Д. Ф. Чоботарев. - К. : Здоров'я, 1977. – 304 с.
18. Чоботарев Д. Ф. Гериатрия: учеб. пособие. / Д. Ф. Чоботарев. – М. : Б. и., 1990. – 304 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять та самостійної роботи

Б. В. Грицуляк
І. Й. Івасюк

ФІЗІОЛОГІЯ ПРОЦЕСІВ СТАРІННЯ

Формат 60x84 1/16. Вид. арк. 1,5.

Папір офсет. Гарнітура "Times New Roman".

Зам. № 237.

Видавництво "СІМІК"

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а

тел. (0342) 78-91-26, 78-91-29

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
серія ІФ №11 від 27.03.2001 року.

Віддруковано в друкарні видавництва ПП «СІМІК»

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а,

тел. (0342) 78-91-29